

Siseministri määruse „Siseministri 28. detsembri 2009. a määruse nr 96 „Isikuankeedi vorm“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse siseministri 28. detsembri 2009. a määrust nr 96 „Isikuankeedi vorm“ (edaspidi määrus).

Määrusega on kehtestatud politseiteenistusse kandideeriva isiku, politsei või piirivalve erialale kutseharidus- või rakenduskõrgharidusõppesse õppima kandideeriva isiku või politseiametniku ametikohale sisekaitsealises rakenduskõrgkoolis kandideeriva isiku isikuankeedi vorm. Määrust muudetakse eesmärgiga lihtsustada ankeedi täitmist ja täpsustada säilitamise tingimusi ning loobuda üleliigsete andmete kogumisest.

Tegemist on tehnilise eelnõuga, mistõttu eelnõu ei loo täiendavat halduskoormust, vaid on seotud Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitsepolitseiameti ja Sisekaitseakadeemia tööprotsessidega. Seega ei ole vajalik rakendada halduskoormuse vähendamise reeglit, mis tuleneb Vabariigi Valitsuse 21.12.2011 määrusest nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja koostas koostöös Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitsepolitseiameti ja Sisekaitseakadeemiaga ning juriidilist kvaliteeti kontrollis Siseministeeriumi personaliosakonna teenistusõiguse valdkonnajuht Ingrid Puurvee (ingrid.puurvee@siseministeerium.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu kohaselt muudetakse siseministri 28. detsembri 2009. a määrust nr 96 „Isikuankeedi vorm“ avaldamismärkega RT I, 28.12.2023, 12.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest punktist.

Punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks määruse § 2 lõige 1.

Kehtiva määruse kohaselt hoitakse isikuankeete vastavalt Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitseiameti valve- ja tulekahjusignalisatsiooniga varustatud ruumis, tulekindlas seifis või tulekahjusignalisatsiooniga varustatud ruumis asuvas raudkapis.

Tänapäeval esitatakse isikuankeet üldjuhul elektrooniliselt. Seega pole vajalik määruse tasemel reguleerida säilitamise tingimusi. Pealegi looks see väärade ettekujutuse, et isikuankeet tuleb esitada paberkandjal.

Punktiga 2 kehtestatakse määruse uus lisa.

Isikuankeedis andmete kogumine peab olema kooskõlas politsei ja piirivalve seaduse (edaspidi PPVS) § 42 lõikes 2 antud volitusega, kuid järgida tuleb ka isikuandmete töötlemise eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtet. Praktikas on ilmnenu, et mitmeid praegu isikuankeedis küsitud andmeid kontrollib taustakontrolli tegija andmekogudest kooskõlas PPVS-i § 42 lõike 3 punktiga 4, mistõttu puudub vajadus andmete täiendavaks esitamiseks isikuankeedis.

Lisaks loobutakse isikuankeediga selliste andmete kogumisest, mille järele puudub tegelik vajadus ja mis ei aita ka hinnata isiku sobivust politseiteenistusse. Samuti on vajalik isikuankeeti muuta tulenevalt praktikas esinenud probleemidest ankeedi täitmisel.

Isikuankeeti täiendatakse välisriikidega seotud andmetega, näiteks välisriigis kasutatud nimede, teises riigis välja antud isikut tõendavate dokumentide ja tegevuse kohta välisriigis. Need andmed on olulised isiku teenistusse sobivuse hindamisel.

Isikuankeedis tehakse järgmised muudatused:

1. Isikuankeedi sissejuhatusse on lisatud ankeedi täitmise juhised. Isikuankeedi täitmisel on ette tulnud olukordi, kus isik on jätnud ankeedivälja tühjaks, mis tekitab taustakontrollis ebaselgust, kas isik tahtis vastata ankeedi küsimusele eitavalt („ei ole“, „puudub“ vms), eksis (unustas, ei märganud vms) või soovis taustakontrolli tegija eest andmeid varjata. Seetõttu on oluline isikuankeedi täitmise juhistes rõhutada, et kohustuslik on täita kõik ankeediväljad.

2. Välja jäetakse foto lisamise nõue. Kandideerija esitab foto koos tööle asumise avalduse ja teiste kandideerimisel nõutud dokumentidega. Seega puudub vajadus foto täiendavaks esitamiseks koos ankeediga. Taustakontrolli tegemisel ei ole foto esitamine vajalik, fotoga seondvalt andmeid ei kontrollita.

3. Välja jäetakse juhtimisõiguse, kodakondsuse ja isikut tõendava dokumendi andmed. Neid andmeid on taustakontrolli tegijal õigus kontrollida PPVS-i § 42 lg 3 p 4 alusel riiklikest andmekogudest. Jätakuvalt küsitakse andmeid teise riigi kodakondsuse kohta.

4. Tegelik elukoha väljal asendatakse sõna „postiindeks“ sõnaga „sihtnumber“. Tegemist on tehnilise muudatusega, sest postiindeksit peetakse vananenud terminiks ja selle asemel on laialdaselt kasutusele võetud terminina sihtnumber.

5. Muudetakse sidevahendite loetelu. Interneti kasutamise võimalus ja elektroonilise side areng on praeguseks märgatavalt muutnud teabevahetus- ja kontakteerumisvõimalusi.

Kasvav virtuaalsuhtlus on muutnud taustakontrolli olemust ja vajadusi, mistõttu on taustakontrollis tähtsad isiku kõik elektroonilised kontaktandmed. Näiteks on taustakontrolli seisukohalt oluline teada, kas kontrollitav kasutab tavatelefoni kõrval suhtlemiseks suhtlusvõrgustiku teenuseid, näiteks Facebook või X (endine Twitter). Selle tõttu on isikuankeeti täiendatud punktiga, kuhu kandideerija märgib suhtlusvõrgustike kasutajatunnused või muud identifitseerivad tunnused, mida ta kasutab ja/või mille ta on loonud.

6. Varem kasutatud nimede väljale lisatakse laiend „sh välisriigis“. Lisaks Eestis kasutatud nimedele on oluline infot saada ka välisriigis kasutatud nimede kohta, sest tegemist on infoga, mida ei ole võimalik kontrollida siseriiklike andmekogude abil.

7. Loobutakse lähemate tutvavate loetelus kodusest või töökoha aadressist ning selle asemel lisatakse veerg „seotus kandidaadiga“, kuhu kandidaat saab märkida, milline seos tal on kandidaadiga.

8. Ankeedi osa III pealkirja „Hariduskäik“ muudetakse ja sõnastatakse „Hariduskäik ja keelte valdamine“. Keelte valdamise kohta info küsimine tuuakse kehtiva ankeedi „Täiendava isikuteabe“ osast III osasse.

Samuti tuuakse hariduskäigus samale reale „omandatud haridustase/läbitud kursus/omandatud eriala“, sest kui eelpool nimetatud väli on järgmisel real, siis üsna palju kandideerijatest ei märka seda rida ning jätavad selle lahtri täitmata.

9. Kehtiva ankeedi osa IV „Varasem elukäik ja tegevus“ muudetakse ja sõnastatakse „Elukäik ja tegevus“.

Praktikas on esinenud juhtumeid, kui kandidaadid jätavad ankeedi täitmise ajal kehtiva tööandja ekslikult märkimata, kuna pealkirjast tulenevalt mõistetakse, et andmed tuleb esitada ainult varasemate tööandjate kohta. Selliste juhtumite ärahoidmiseks jäetakse pealkirjast välja sõna „varasem“. Lisaks piiritletakse töötamise andmete esitamine viimase kümne aastaga. Kui ankeedi täitja on viimase kümne aasta jooksul olnud töölt eemal rohkem, kui kuus kuud, tuleb märkida, millega ta sel perioodil tegeles. Andmed on vajalikud isiku teenistusse sobivuse hindamiseks, kuna lisaks töötamisele võimaldavad isiku sobivust hinnata ka muud pikaajalised tegevused.

Samuti antakse võimalus märkida osalus äriühingus. Tänapäeval on muutunud töötamise viisid (nt pakutakse teenust äriühingu kaudu). Seega on oluline teada kas kandidaat omab/omas osalust äriühingus.

10. Kaitseväeteenistust ja sõjaväelist väljaõpet puudutavate andmete juures jäetakse välja andmete kogumine väeosa liigi, auastme ja kaitseväeteenistuse tunnistuse numbri kohta.

Vajadus nende andmete kogumise järele puudub, sest praktikas neid andmeid ei kontrollita ega anna andmed ka alust hinnata isiku sobivust teenistusse.

11. Kehtiva ankeedi V osa „Täiendav isikuteave“ eraldi plokina jäetakse välja.

12. Loobutakse andmete küsimisest erakonda kuuluvuse kohta. Tulenevalt PPVS-i §-st 68 ei tohi politseiametnik olla erakonna liige ja nõudele vastavust kontrollitakse taustakontrolli käigus andmekogudest, mistõttu puudub vajadus seda üle küsida isikuankeedil.

13. Eraldi plokina luuakse osa V „Seotus välisriikidega“. Kui riigisisised andmed on nende kontrollijale kättesaadavad, siis andmete saamine välisriigist võib osutuda problemaatiliseks, mistõttu on ankeedi täitmisel senisest olulisem just välisriigiga seotud info esitamine. Alajaotuse alla viiakse kehtivast ankeedist küsimus välisriigis kriminaalmenetluse kohta, teise riigi kodakondsuse kohta ning küsimus pensioni ja tasu saamise kohta välisriigist. Ankeeti lisanduvad andmed tegevuse kohta välisriigis, mis tuleb esitada juhul, kui välisriigis on viibitud järjest kauem kui kuus kuud. Välisriigi tegevuse kohta andmete esitamine on oluline, sest võimaldab hinnata isiku sobivust teenistusse, kuid andmeid ei ole võimalik kontrollida siseriiklike andmekogude abil.

Alajaotuses „Tegevus välisriigis (sh õppimine).“ tabelis vähendatakse ridade arvu, sest reeglina ei ole kandidaatidel nii mitmeid erinevaid üle kuue kuu pikkusi välisriigis viibimisi.

14. Muudetakse ankeedi lõpus olevat kinnituse teksti. Kehtivas ankeedis kinnitab ankeedi täitja esitatud andmete õigsust ning annab nõusoleku andmete kontrolliks ja töötlemiseks.

Muudatuse kohaselt annab aga ankeedi täitja kinnituse andmete õigsuse ja selle kohta, et ta on teadlik andmete kontrollimisest ja töötlemisest. Nõusoleku küsimine andmete kontrollimiseks ei ole vajalik, sest taustakontrolli tegemise õiguslikuks aluseks ei ole isiku nõusolek, vaid andmeid töödeldakse seaduse alusel.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Kavandatav muudatus

Määrusega täpsustatakse isikuankeediga esitatavate andmete koosseisu ning säilitamise tingimusi, et tagada õigusselgus ja korrektsus.

Eelnõuga kaasneb positiivne mõju Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitsepolitseiameti ja Sisekaitseakadeemia töökorraldusele, kuna tänapäeval esitatakse ja täidetakse isikuankeet üldjuhul elektrooniliselt ja muudatusega kaob vajadus organisatsioonil säilitada ankeete paberkandjal. Samuti kaasneb positiivne mõju politseiteenistusse, politsei või piirivalve erialale kutseharidus- või rakenduskõrgharidusõppesse õppima või politseiametniku ametikohale sisekaitsealises rakenduskõrgkoolis kandideerivatele isikutele, sest kandidaadil on muudetud kujul isikuankeeti lihtsam täita. Kandidaadi jaoks muutub selgemaks, millised on vajalikud väljad, mis tuleb ankeedis täita ning kaasajastatakse termineid. Varasemalt ühe teema kohta käiv info võis jaotuda kahele reale nt haridus. Lisaks kohati väheneb muudatusega kandidaatidelt küsitava info hulk, näiteks erakondlik kuuluvus, foto jne. Samuti on selgem, kas osalust äriühingutes ja praegust tööandjat on vaja märkida ankeeti, sest varasemalt küsiti andmeid varasema elukäigu sh töötamise kohta.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike.

Sihtrühm

Politseiteenistusse, politsei või piirivalve erialale kutseharidus- või rakenduskõrgharidusõppesse õppima või politseiametniku ametikohale sisekaitsealises rakenduskõrgkoolis kandideerivad isikud ning Politsei- ja Piirivalveametis, Kaitsepolitseiametis ja Sisekaitseakadeemias isikuankeete töötlevad teenistujad.

Kaasnev mõju

Eelnõu ei oma sotsiaalselt, sealhulgas demograafilist mõju ega mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale ning regionaalarengule.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too riigieelarvesse lisatulu. Määruse rakendamisega ei kaasne ka täiendavaid kulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostöölastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Andmekaitse Inspeksioonile, Politsei- ja Piirivalveametile, Kaitsepolitseiametile ja Sisekaitseakadeemiale.